

Zoeken naar zin en bewijzen

Zijn wetenschap en religie tegenstrijdig?

Pieter van Stiphout

1. Streef naar geluk

Wees kalm te midden van het lawaai en de haast en bedenk welk een vrede er in stilte kan heersen.

Sta op goede voet met andere mensen zonder jezelf geweld aan te doen, zeg je waarheid rustig en duidelijk en luister naar anderen: ook zij vertellen hun verhaal. Mijd luidruchtige en agressieve mensen; zij belasten de geest. Wanneer je je met anderen vergelijkt zal je ijdel en verbitterd kunnen worden want er zullen altijd grotere en kleinere mensen zijn dan jezelf.

Geniet zowel van wat je bereikt als van je plannen. Blijf belangstelling houden voor je eigen werk, hoe nederig dat ook moge zijn; het is een werkelijk bezit in de veranderlijke fontein van de tijd. Betrach voorzichtigheid bij het zaken doen want de wereld is vol bedrog. Maar laat je niet verblinden voor de bestaande deugd; veel mensen streven hoge idealen na en overal is het leven vol heldendom. Wees jezelf. Veins vooral geen genegenheid. Maar wees evenmin cynisch over de liefde, want bij alle domheid is zij eeuwig als het gras.

Volg de loop der jaren met gratie ; verlang niet naar een tijd met gratie; verlang niet naar een tijd die achter je ligt. Kweek geestkracht om bij onverwachte tegenslag beschermd te zijn en verdriet jezelf niet met spookbeelden. Vele angsten zijn uit vermoeidheid en eenzaamheid geboren. Leg jezelf een gezonde discipline op, maar wees daarbij lief voor jezelf. Je bent een kind van het heelal, niet minder dan de bomen en de sterren, je hebt het recht hier te zijn en al is het je al of niet duidelijk, toch ontvouwt het heelal zich zoals het zich ontvouwt en zo is het goed.

Heb daarom vrede met God, hoe je ook denkt dat hij moge zijn, houd vrede met je ziel in de lawaaierige verwarring van het leven. Met al zijn klatergoud, somberheid en verloren dromen is dit nog steeds een prachtige wereld. Wees voorzichtig. Streef naar geluk.

Tekst uit 1692 gevonden in de oude kerk van Sint Paulus te Baltimore.
Opdracht: Schrijf 3 uitspraken op die je aanspreken. Waarom die?

2. Heeft het zin om te zoeken naar zin van het leven?

In veel landen krijgen mensen een duidelijk antwoord op de vraag naar de zin van het leven. In Nederland was dat 100 jaar geleden ook zo. Het antwoord op die vraag is een leidraad voor de manier waarop je leeft. Mensen geven tegenwoordig uiteenlopende antwoorden op de vraag. De vraag niet beantwoorden of voor je uitschuiven is in feite ook een antwoord op de vraag naar de zin van het leven. Steeds meer mensen weten niet meer wat de zin van hun leven is.

Typen antwoorden

Hoewel vaak wordt gezegd dat de vraag naar de zin van het leven niet te beantwoorden is, is de zinvraag de belangrijkste vraag die je jezelf kunt stellen. Je kunt gewoon leven en de vraag naar de zin voor je uitschuiven, maar op enig moment komt de vraag naar de zin van het leven boven. We moeten allemaal een eigen antwoord proberen te vinden. Iedereen doet het op zijn manier. Er zijn 3 groepen van antwoorden:

Het leven heeft geen zin. Je kunt wel een heleboel opbouwen, maar je gaat toch dood en je weet niet wat anderen met je nalatenschap doen. Bovendien is het nog maar de vraag of je wel iets kunt opbouwen, want je weet niet wanneer je dood gaat.

Zoeken naar immanente zin. Je vindt zin in de dingen om je heen, de natuur, je medemensen, het proces van het zin zoeken zelf, het bereiken van doelen zoals miljonair worden etc.

Zoeken naar transcendente zin. God heeft de mens op de wereld gezet met een bepaald doel en we hebben allemaal onze taak te vervullen in deze wereld.

In de studie Bedrijfskunde leren studenten dat het in een bedrijf belangrijk is om te weten wat de doelstelling van het bedrijf is. Een bedrijfsdoel dat louter gericht is op zoveel mogelijk geld verdienen leidt op lange termijn tot problemen. Je gaat dan immers van de ene naar de andere business, omdat je dan hier en dan daar veel geld kunt verdienen. Dat betekent meestal na enige tijd het einde van je bedrijf, omdat je nooit ergens echt goed in wordt. Als immers het management een beslissing neemt over het overnemen van een ander bedrijf of het doen van een investering, dan zal het toch moeten

beschikken over een bepaalde richting waarin het zijn energie en zijn geld steekt. Zoiets geldt nog sterker in je persoonlijke leven. Zoveel mogelijk geld verdienen, levert op de korte termijn misschien plezier op voor jezelf. Maar is dat alles? Als je het doel van het hoge salaris hebt gehaald, stel je dan een nieuw doel? Is het doel dat je jezelf stelt in het leven te definiëren in materiële termen, zoals een mooie auto of een duur huis, of heb je ook geestelijke doelen, zoals wijsheid vergaren of naastenliefde bedrijven?

Wat is zin, doel, bestemming en geluk?

Omdat vaak de begrippen doel, zin en bestemming van het leven door elkaar worden gehaald, volgen hieronder enkele definities.

Doel: Datgene dat je wilt bereiken. Het doel is vaak uit te drukken in concrete en meetbare termen. De centrale vraag is: Wat wil je bereiken?

Zin: Je kunt wel een doel hebben, maar is het zinvol om dat doel na te streven? De centrale vraag is: Waarom wil je het bereiken?

Bestemming: De uiteindelijke plaats of situatie waar je denkt te komen als je doel bereikt is. In de religie is dit vaak een leven na het leven op aarde.

Geluk: De geestelijke toestand waarin je jezelf bevindt in je levensproces. Deze kan latent aanwezig zijn, maar het kan ook een los moment betreffen.

Vraag: Welk antwoorden naar de zin, het doel, de bestemming en het geluk zou iemand geven die alleen uit is op het verdienen van geld? Wat zou een diep gelovig iemand antwoorden? Wat zou jij voor antwoorden geven?

Wanneer vragen naar de zin van het leven?

De vraag naar de zin van het leven kan op verschillende momenten opkomen. Er kan een directe aanleiding zijn. Door het dagelijkse leven of bij het zien van nieuws kan bij ons de vraag naar de zin van het leven opkomen. Enkele voorbeelden van aanleidingen om je de vraag naar de zin van het leven te stellen:

De routine van alledag. In feite lijkt iedere dag op de andere dag, en ieder weekend op het andere. Zo op het oog lijkt het saai, maar wat is de zin?

Veel dingen lijken zo vanzelfsprekend. Is alles niet te gewoon? Waarom doen we wat we doen? Moeten we het niet anders doen? Heeft het wel zin?

Wat moeten we doen met zinloosheid? Mensen doen elkaar de meest verschrikkelijke dingen aan. Veel geweld lijkt zo zinloos, vooral als het geweld gericht is tegen toevallige voorbijgangers. Op zulke momenten vragen we naar het waarom. Wat is de zin van ons leven?

Fundamenteel is de vraag wat we in het leven willen bereiken. Waar doen we het voor? Willen we alleen maar iets doen wat we leuk vinden? Of stellen we een maatschappelijk doel?

Natuurlijk ben je niet iedere dag bezig met het overdenken van de zin van het leven. Je denkt na over het huiswerk, je denkt na over het komende weekend, je denkt na over je relaties en ga zo maar door. Nadenken over de zin van het leven of over je doel, doe je vaak op bepaalde belangrijke momenten in je leven. Dergelijke (scharnier)momenten hebben een duidelijke aanleiding, zoals:

Negatieve piekervaringen. B.v. de dood van een goede bekende, of een ernstig ongeluk. Juist bij iemand van wie je veel houdt, kun je denken: waarom moet juist mij dit overkomen? Dit proberen weg te rationaliseren met de gedachte dat iedereen ellende overkomt, wil niet lukken.

Positieve piekervaringen. B.v. je kent iemand van wie je heel veel houdt en je vraagt je af hoe lang dat geluk kan duren. Het lijkt een droom, haast te mooi om waar te zijn. Je ziet dat veel anderen dit geluk niet hebben. Je geniet ervan en denkt: waar komt het vandaan?

Soms kan iemand een gevoelige snaar bij je raken. Dat kan je ook overkomen bij een bepaalde tekst, een film, een mooi lied of wat dan ook. Ineens komt een diepe gedachte bij je op, dat dit heel bijzonder is. Het is een gedachte die je verder helpt.

Reacties op de vraag naar zin van het leven

Mensen kunnen heel verschillend reageren op de vraag naar de zin van het leven. Je kunt lachen om de vraag, hem proberen weg te wuiven, of gek worden van het gevoel van onzekerheid. Bij sommigen komt de vraag vaak boven drijven, bij anderen maar zelden. Hieronder worden enkele voorbeelden van reacties in drie groepen ingedeeld.

Oppervlakkigheid: Je realiseert je dat het vinden van een antwoord niet eenvoudig is. Bovendien zie je uiteenlopende antwoorden. Je hebt geen zin om na te denken over de zin van alles wat je doet. Je wilt liever een spelletje op de computer doen of naar de televisie kijken. Je zegt dat je er toch niet uitkomt en volgt enigszins de mening van anderen. Je mening is gebaseerd op indrukken. Je drukt de vragen naar de zin liever weg uit je gedachten. Je wacht af en ziet wel of er iets gebeurt, waardoor je er dan wel over gaat nadenken.

Diepte: Je vindt het juist interessant om erover na te denken. Je ziet in dat het leven meer is dan wat je aan de buitenkant ziet. Je weet dingen in het leven te relativiseren. Je gaat erover lezen en gaat filosoferen met anderen en kijken hoe zij omgaan met de vraag naar de zin van het leven. Het belang van statussymbolen, zoals de mooiste auto of de nieuwste mobiele telefoon neemt af, want dit vind je juist oppervlakkig.

Angst: Je bent bang dat je er gek of depressief van wordt, gewoon omdat je er toch niet uitkomt. Volledige zekerheid bestaat niet. Je vlucht in schijnzekerheden.

Heeft onze levensbeschouwing zin?

Kunnen leven met onzekerheid is een opdracht die we hebben in het leven. Je komt altijd mensen tegen met andere opvattingen die ze goed kunnen verdedigen. Het leven geeft geen bewijsbare antwoorden op de belangrijkste vragen van het leven. We moeten het doen met aanwijzingen en ervaringen. Het vak Levensbeschouwing roept op om de gedachten over de zin van het leven niet uit de weg te gaan, maar juist een aantal ideeën te formuleren om je daarmee verder te helpen op je levensweg. Het zijn ook antwoorden die je in je leven verder kunt ontwikkelen, afhankelijk van de mensen die je spreekt en de ervaringen die je opdoet. In dit vak wordt ingegaan op aanwijzingen die mensen zien om daarmee de vraag naar de zin van het leven te beantwoorden.

Hoe gaan mensen om met het antwoord?

Als je denkt een antwoord op de vraag naar de zin van je leven te hebben gevonden, dan kun je er op verschillende manieren mee omgaan. De reacties zijn in te delen in enkele groepen.

1. Absolutisme: Je hebt gelijk en wijkt er niet vanaf. Jouw waarheid is de juiste waarheid en je probeert anderen daarvan te overtuigen.
2. Relativisme: Je vindt dat eigenlijk iedereen wel gelijk heeft als hij nadenkt over het leven. De ene mening is niet meer waard dan de andere. Het maakt niet veel uit.
3. Perspectivisme: Dit standpunt ligt er tussenin. Bij ieder argument probeer je dieper door te dringen naar de achterliggende gedachten. Je kunt kijken in hoeverre ze consequent zijn of passen in het algemene beeld.

Sommige mensen zeggen dat de vraag naar de zin van het leven niet kan worden beantwoord omdat ze te moeilijk is. Ze verwerpen ieder antwoord dat wordt gegeven en vluchten weg voor de vraag. Hieronder volgt een aantal citaten en verdiepingsteksten van mensen die geheel of gedeeltelijk hebben gezocht naar de zin van het leven.

Verdiepingstekst 1: De zin van het leven ligt in het geestelijk investeren. *Een mening van Pieter (2007)*

Het ligt voor de hand dat het niet mogelijk is dat de hemel, de aarde, de mens zomaar ontstaan zijn. Het zal best wel zijn dat het leven op aarde zich in miljoenen jaren heeft ontwikkeld, maar dat alles zomaar uit zichzelf ontstaat, vind ik ongeloofwaardig. Waar komen anders al die natuurwetten vandaan? Er moet wel een Schepper, een God, aan

ten grondslag liggen. Als dat zo is, heeft dat dan gevolgen voor je leven? Mensen willen bewijzen zien, maar die zijn er niet. Heeft het dan zin om te zoeken of God een bedoeling heeft met alles? Of moeten we moeizaam zwoegen onder de zon? Of moet je alleen maar leven voor je eigen plezier? En anderen dan? Er is zoveel leed op de wereld. Er zijn zo veel mensen die onze aandacht verdienen. Er zijn zo veel mensen die wel te eten, maar weinig te genieten hebben. Moet ik me dan uitsloven om een nog grotere auto te hebben? Of een nog groter huis? Of een nog mooier mobieltje? Of een scooter? Natuurlijk voel ik me goed als andere mensen mij bewonderen en zeggen: "Wat heb jij een mooi huis", of als ze mijn auto bewonderend nakijken. Of om op zaterdagavond nog een biertje te nemen, ook al weet ik dat het beter is om even te stoppen.

Ook al ben ik geen spontaan type, ik ben er niet alleen voor mezelf. Al dat extra geld, kan ik uitgeven aan dingen waar anderen ook wat aan hebben. Waarom zou ik steeds maar weer de behoefte moeten hebben om nieuwe dingen te kopen, alleen maar omdat de reclamemakers mij doen geloven dat ik niet gelukkig genoeg ben zonder hun product?

Het leven is meer dan dat. Omdat ik geloof dat je geest na de dood voortleeft, en daar zijn genoeg aanwijzingen voor, geloof ik dat je moet investeren in je geest. Daarbij moet je dan ook ervoor zorgen dat anderen ook kunnen investeren in hun geest. Dat investeren doe je door God te zoeken en jezelf samen met de ander te leren kennen. Daar heb je je medemens voor nodig. Want hoe investeer je in je geest? Is dat alleen het vergaren van kennis? Voor een deel is dat wel zo, maar voor een deel is dat ook het investeren in je gevoel. Als je immers lekker in je vel zit, dan kun je veel meer. Er is niets mooiers dan te kunnen zeggen op je sterfdag: ik heb goed in mijn vel gezeten en ik heb anderen erbij geholpen om ook beter in hun vel te zitten. Het probleem is wel dat velen dat niet meteen herkennen. Denk maar eens aan het opvoeden van kinderen. Ze willen meestal snoep, frites, etc., maar als je toegeeft, worden ze dik, lui, etc. Het betekent dus dat ik niet moet meewaaien met alle winden, hoe moeilijk dat soms ook is. Het vervelende is dan dat je niet altijd een goed gevoel krijgt, maar wat is er mooier als blijkt dat mensen na zo veel jaar laten merken dat ze toch iets aan je hebben gehad. Als je na je dood, of aan het einde van je leven, je leven ziet vanuit het perspectief van een ander, en je ziet dat je een goede invloed hebt gehad op anderen, dan is dat toch geweldig!

Ik hoop daarom tot mijn laatste dag te kunnen investeren in het geestelijke, waardoor ik gelukkiger ben en daarmee dichterbij God. Ik geloof niet dat God verwacht dat ik me aan allemaal regeltjes, dogma's etc. houd, al begrijp ik wel dat het soms nodig is. Ik geloof dat God me daarbij ook zal helpen, al heb ik er geen idee van hoe Hij dat zou kunnen doen.

Ik geloof ook dat het wel zin heeft om verder na te denken over de dagelijkse dingen. Als er immers een God is, waarom zou het leven dan eindigen als we dood gaan? We kunnen met ons denken ons lichaam veranderen. Dat denken en voelen is wat ons karakter maakt, en daarmee maken we de maatschappij. Ieder mens is anders geschapen en ieder mens heeft andere eigenschappen. Dat betekent dat ieder mens zijn eigen richting moet zoeken in het leven. Er zijn wel enkele belangrijke dingen die voor ieder mens gelden. Je moet de zoektocht aandurven, de zoektocht naar het waarom van je leven. Voor mij is Jezus inspiratie en hulp bij die zoektocht. De parabel van het mosterdzaadje is heel veelzeggend.

Vraag: Zeg in één zin wat volgens Pieter de zin van het leven is.

De volgende korte teksten hebben ook te maken met de manier waarop we kunnen zoeken naar de zin en het doel van het leven.

Verdiepingstekst 2:

Jezus hield hen een gelijkenis voor (*Mt. 13: 31-32*):

Het koninkrijk van de hemel lijkt op een zaadje van een mosterdplant dat iemand meenam en in de akker zaaide. Het is weliswaar het kleinste van alle zaden, maar het groeit uit tot de grootste onder de planten. Het wordt een struik, en de vogels uit de hemel komen nestelen in de takken.

Vraag: Wat zou Jezus bedoeld hebben met de parabel van het mosterdzaadje? Wat heeft deze tekst te maken met de zin van het leven?

Verdiepingstekst 3:

Helmut Qualtinger (1928-1986, Oostenrijks toneelspeler, cabaretier en schrijver)

Voor negentig procent van de mensen bestaat de zin van het leven erin, het te rekken.

Vraag: Ben je het eens met deze uitspraak? Vind je deze uitspraak te somber? Leg uit.

Verdiepingstekst 4:

De joodse wetgeleerde Hillel (50 voor Chr. – 10 na Chr.) zei:

**Let op je gedachten
Zij worden woorden**

**Let op je woorden
Zij worden daden**

**Let op daden
Zij worden gewoonte**

**Let op je gewoonten
Zij worden karakter**

**Let op je karakter
Dat ben jij**

Vraag: Wat ziet Hillel als de zin van het leven? Welke relatie kun je leggen met de tekst van Jezus (verdiepingstekst 2)? Welke methode bepleiten de teksten 2 en 4 in het zoeken naar de zin van het leven?

Welke relatie kun je leggen tussen de eerste verdiepingstekst en de volgende twee?

Verdiepingstekst 5: videoclip

Kijk op Youtube naar de videoclip van Talkin'Heads: *We're on the road to nowhere*. De Talking Heads geven op hun manier hun visie op de zin van het leven.

Citaat:

*Well we know where we're going
But we don't know where we've been
and we know what we're knowing
But we can't say what we've seen*

Vraag: Wat zien de Talking Heads als de zin van het leven?

*Als je kijkt naar de laatste seconden van de clip, blijkt dan dat ze helemaal zeker weten wat de zin van het leven is, of twijfelen ze eraan?
Wat denk je dat hun geloof is? Waarom?*